

بسمه تعالی

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی قم

آئین نامه اجرایی پایان نامه

بخش ۱ - مقدمه

بر اساس مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی ، کلیه دانشجویان مقاطع تحصیلی کارشناسی ارشد و بالاتر جهت اخذ مدرک تحصیلی موظف به گذراندن واحد پایان نامه به عنوان آخرین بخش دوره تحصیلی خود می باشند به همین منظور و به دلیل آموختن شیوه تحقیق و افزایش قدرت اعتماد به نفس در انجام فعالیت های مستقل علمی و پرورش روحیه تتبع و تحقیق، دانشجویان پزشکی دانشگاه علوم پزشکی قم موظفند است در یکی از زمینه های مرتبط به رشته تحصیلی خویش به انجام کار تحقیقی بپردازد و نتایج آن را به صورت پایان نامه ای مطابق مفاد این آیین نامه ارائه نماید.

بخش ۲ - تعریف پایان نامه

پایان نامه مستند علمی است که در آن دانشجو زیر نظر استاد/اساتید راهنما در مورد مساله ی مرتبط با رشته ای که از آن فارغ التحصیلان خواهد شد به تحقیق می پردازد.

بخش ۳ - کلیات

ماده ۱ - واحد پایان نامه جزء واحدهای درسی اجباری دانشجو است که ارزش آن از نظر نظام واحدی ، مطابق مفاد آیین نامه آموزش هر دانشکده می باشد.

ماده ۲ - این آیین نامه شامل دانشجویان مقطع تحصیلی، دکترای عمومی این دانشگاه می باشد.

ماده ۳- انجام و نگارش پایان نامه توسط دانشجو تحت نظارت و راهنمایی مستمر استاد راهنما و اساتید مشاور صورت می گیرد.

ماده ۴ - طراحی و اجرای پایان نامه گروهی با صلاحدید استاد راهنما و تصویب در شورای پژوهشی دانشکده انجام می پذیرد. تبصره ۱- در یک پایان نامه حداکثر دو نفر دانشجو می توانند مشارکت داشته باشند، مشروط به اینکه قبل از برگزاری جلسه دفاع، دو مقاله برای مجلات معتبر علمی ارسال نموده باشند.

تبصره ۲ - در صورت اختلاف نظر در شورای پژوهشی دانشکده، می توان در این زمینه از معاونت پژوهشی دانشگاه استعلام کرد.

ماده ۵ - با عنایت به بخشنامه شماره ۱۱۳۴۹ مورخ ۷۶/۱۰/۱۳ وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی مبنی بر تحقیقی بودن پایان نامه های دوره های مختلف، مسئولان ذی ربط هر دانشکده موظف می باشند تا در تصویب و تعیین عناوین پایان نامه ها به تحقیقی بودن آن توجه کامل داشته باشند.

بخش ۴ - تعریف و شرح وظایف مجریان پایان نامه

ماده ۶ - دانشجو: منظور از دانشجو در این آئین نامه کلیه افرادی هستند که مطابق مقررات ملزم به اخذ و گذراندن پایان نامه می باشند.

ماده ۷ - وظایف دانشجو :

۱ - انتخاب واحد پایان نامه به عنوان یک واحد درسی در زمان مقرر.

۲ - مشاوره و انتخاب استاد راهنما.

۳ - تکمیل فرم های مربوط به انتخاب پایان نامه و استاد راهنما.

۴ - پیگیری دقیق روند ثبت موضوع پایان نامه با هماهنگی استاد راهنما.

۵ - فعالیت مستمر بر روی موضوع پایان نامه تحت نظارت استاد راهنما و مشاور.

۶ - ارائه گزارش پیشرفت کار در حین جمع آوری اطلاعات و در زمان تجزیه و تحلیل داده ها.

ماده ۸ - استاد راهنما : استاد راهنما می بایست از اعضای هیات علمی دانشکده مربوطه بوده و حداقل از درجه علمی استادیاری برخوردار باشد.

تبصره ۳ - استاد راهنما باید حتماً سابقه حداقل مشاوره دو پایان نامه یا حداقل مجری یا همکار اصلی یک طرح تحقیقاتی را داشته باشد.

تبصره ۴ - چنانچه لازم باشد پایان نامه با راهنمایی استادی از دانشکده دیگر به اجرا در آید توافق شورای پژوهشی دانشکده محل تحصیل دانشجو ضروری است.

تبصره ۵ - به پیشنهاد استاد راهنما و موافقت شورای پژوهشی دانشکده اعضای هیات علمی سایر دانشگاهها یا محققین دیگر می توانند به عنوان استاد مشاور انتخاب شوند.

تبصره ۶ - در صورتی که در دانشکده اعضای هیات علمی با درجه استادیار و بالاتر به حد کفایت وجود نداشته باشد با تایید شورای پژوهشی دانشکده می توان از اعضای هیات علمی مربی با حداقل ۵ سال سابقه کار آموزشی و پژوهشی به عنوان استاد راهنما استفاده نمود.

ماده ۹ - انتخاب استاد راهنما به تقاضای دانشجو و موافقت استاد مورد نظر و تایید شورای پژوهشی دانشکده می باشد.

ماده ۱۰ - هر پایان نامه می تواند حداکثر ۲ استاد راهنما داشته باشد در هر صورت استاد راهنمای اول مسئول اجرای پایان نامه شناخته می شود.

تبصره ۷ - تعداد استاد راهنما با ذکر دلایل قانع کننده از طرف گروه پیشنهاد می شود و باید به تایید شورای پژوهشی دانشکده برسد.

تبصره ۸ - تعیین میزان معادل واحد آموزش برای هر استاد راهنما و مشاور منطبق بر آیین نامه های مربوطه تعیین می شود.

ماده ۱۱ - هر استاد راهنما می تواند حداکثر با تایید شورای پژوهشی دانشکده به طور همزمان یک مورد پایان نامه را راهنمایی نماید و ۳ مورد مشاوره پایان نامه را به عهده داشته باشد.

تبصره ۹ - در صورت صلاحدید شورای پژوهشی دانشکده می توان تعداد راهنمایی پایان نامه را تا ۲ مورد و مشاوره تا ۵ مورد افزایش داد.

ماده ۱۲ - وظایف استاد راهنما:

۱ - داشتن مسئولیت اصلی هدایت مستقیم دانشجو و نظارت مستمر بر مراحل مختلف تحقیق تا چاپ نتایج و صحت علمی مطالب مندرج در پایان نامه.

۲ - همکاری با دانشجو در تکمیل فرم پیش نویس پایان نامه جهت ارائه به شورای پژوهشی دانشکده برای ثبت موضوع پایان نامه.

۳ - ارائه فرم های مربوط به ثبت موضوع پایان نامه به شورای پژوهشی دانشکده حداکثر ظرف مدت ۲ هفته از زمان تکمیل آن و پیگیری های لازم.

۴ - تشکیل حداقل دو جلسه با مشارکت استاد/اساتید مشاور و دانشجو به منظور بررسی پیشرفت کار پایان نامه و تهیه صورتجلسه برای ارائه در زمان دفاع

۵ - آماده سازی دانشجو در جهت انجام جلسه دفاع از پایان نامه و در صورت لزوم برگزاری جلسه پیش دفاع و شرکت در جلسه دفاع از پایان نامه.

ماده ۱۳ - استاد مشاور دارای شرایط زیر است:

۱ - استاد مشاور به پیشنهاد استاد راهنما و با تایید شورای پژوهشی دانشکده جهت هدایت و مشاوره در اجرای پایان نامه مشخص می گردد. حداکثر تعداد استاد مشاور ۲ نفر می باشد.

۲ - استاد مشاور باید ترجیحاً از اعضای هیات علمی دانشگاه یا از محققین دانشگاه یا موسسات علمی و پژوهشی تحت پوشش دانشگاه باشد.

۳ - استاد مشاور باید حداقل دارای مرتبه علمی مربی یا مدرک کارشناسی ارشد بوده و تخصص های لازم را در هدایت پایان نامه داشته باشد که این مهم توسط شورای پژوهشی دانشکده مورد بررسی قرار می گیرد.

ماده ۱۴ - وظایف استاد مشاور

۱ - استاد مشاور مسئولیت صحت علمی موارد مشاوره شده، شامل آمار حیاتی و روش تحقیق و موارد تخصصی را دارد.

۲ - کلیه نظرات استاد مشاور در نهایت با توافق استاد راهنما در تدوین پایان نامه اعمال می گردد.

بخش ۵ - زمان انتخاب واحد پایان نامه

ماده ۱۵ - دانشجوی دوره دکتری پزشکی عمومی از شروع کارآموزی تا قبل از امتحانات جامع کارورزی، بایستی نسبت به انتخاب موضوع و ثبت پایان نامه اقدام نماید.

تبصره ۱۰- در صورت عدم رعایت زمان بندی انتخاب واحد پایان نامه برابر آیین نامه های آموزشی دانشگاه با دانشجو برخورد می شود.

بخش ۶ - شرایط انتخاب و ثبت طرح پیشنهادی (Proposal) پایان نامه

ماده ۱۶ - هر دانشجو باید فقط یک طرح پیشنهادی را جهت پایان نامه خود انتخاب نماید.

ماده ۱۷ - دانشجو می تواند طرح پیشنهادی پایان نامه را مطابق روش های زیر به دست آورده و انتخاب نماید.

۱ - پیشنهاد از طرف دانشجو به استاد راهنما (که در این صورت طرح پیشنهادی یا برگرفته از ذهن خود دانشجو است یا از طرف سایر افراد و ... به دانشجو ارائه شده است).

۲ - طرح پیشنهادی از طرف استاد راهنما.

۳ - طرح پیشنهادی از طرف شرکت ها و موسساتی که متقاضی انجام خدمات تحقیقاتی هستند. در این گونه موارد در صورتی که انجام پژوهش متضمن منافع مالی است، قبلاً باید حقوق قانونی افراد مشخص شود.

ماده ۱۸ - تکمیل روند ثبت طرح پیشنهادی پایان نامه :

الف - تکمیل فرم درخواست ثبت پایان نامه (فرم شماره ۱ پیوسته ضمیمه) و پیش نویس طرح تحقیقاتی (فرم شماره ۲ پیوست).

ب - تحویل فرم های تکمیل شده بعد از تایید گروه آموزشی به شورای پژوهشی دانشکده جهت بررسی های لازم.

ج - پذیرش یا رد طرح پیشنهادی یاد شده توسط شورای پژوهشی دانشکده همراه با ذکر دلایل منطقی به استاد راهنما.

تبصره ۱۱- شورای پژوهشی دانشکده موظف است منطبق بر روش اجرای طرح پیشنهادی پایان نامه با واحد مرکزی پژوهش ارتباط برقرار نماید.

تبصره ۱۲- شورای پژوهشی دانشکده موظف است در هر ترم تحصیلی فهرست عناوین پایان نامه های مصوب آن دانشکده را به معاونت پژوهشی دانشگاه ارسال دارد.

د - در صورتی که شورای پژوهشی دانشکده لازم بداند جهت رفع ابهامات می تواند عنوان پایان نامه را در جلسه در حضور استاد راهنما به شور بگذارد.

تبصره ۱۳- در صورت صلاحدید شورای پژوهشی دانشکده و بنا به پیشنهاد استاد راهنما، حضور دانشجو در جلسه فوق بلامانع می باشد.

ه - شورای پژوهشی دانشکده موظف است حداکثر تا دو ماه نسبت به بررسی طرح پیشنهادی پایان نامه اقدام نماید.

بخش ۷ - شرایط تغییر (تعویض یا اصلاح) طرح پیشنهادی پایان نامه

ماده ۱۹ - هر دانشجو بعد از ثبت طرح پیشنهادی پایان نامه فقط یک بار حق تعویض موضوع را دارد که این تعویض باید با ذکر دلایل منطقی از طرف استاد راهنما بوده و به تایید شورای پژوهشی دانشکده برسد. در صورت تعویض عنوان، مراحل ثبت عنوان جدید پایان نامه مجدداً تکرار می شود.

ماده ۲۰ - اصلاح عنوان پایان نامه در صورتی قابل قبول است که پایان نامه از چهارچوب مصوبه اولیه در زمینه های اهداف، روش اجرا و ... خارج نشود. اصلاح عنوان پایان نامه نیز فقط یک بار امکان پذیر است و می باید توسط دانشجو و استاد راهنما به شورای پژوهشی دانشکده اعلام و به تصویب نهایی برسد.

بخش ۸ - شرایط تغییر اساتید راهنما و مشاور

ماده ۲۱ - هر دانشجو فقط یک مرتبه مجاز به تغییر استاد راهنما می باشد که این تغییر باید با ذکر دلایل کافی و قانع کننده بوده و به تصویب شورای پژوهشی دانشکده برسد.

ماده ۲۲ - در صورت عدم امکان هدایت پایان نامه توسط استاد راهنما، استاد راهنما، استاد راهنمای جدید را به شورای پژوهشی دانشکده معرفی می کند تا در صورت تایید هدایت پایان نامه را به عهده بگیرد.

ماده ۲۳ - در صورتی که طول مدت غیبت استاد راهنمای اصلی بیش از دو پنجم مدت مجاز اجرای پایان نامه باشد، این غیبت به منزله تغییر استاد راهنما تلقی می گردد.

ماده ۲۴ - تغییر استاد/اساتید مشاور باید به پیشنهاد استاد راهنما با ذکر دلایل کافی و قانع کننده بوده و حداکثر یک مرتبه در طول پایان نامه امکان پذیر است. این تغییر باید به تایید شورای پژوهشی دانشکده برسد.

تبصره ۱۴- پیشنهاد دانشجو برای تغییر استاد مشاور باید از طرف استاد راهنما انجام پذیرد.

بخش ۹ - حداقل و حداکثر زمان اجرای پایان نامه

ماده ۲۵ - حداقل فاصله زمانی لازم بین ثبت (تصویب رسمی) موضوع پایان نامه تا جلسه دفاع مطابق آیین نامه آموزشی می باشد.

ماده ۲۶ - حداکثر زمان مجاز برای اجرای پایان نامه با توجه به آیین نامه های حداکثر طول مدت تحصیل در مقطع پزشکی عمومی تعیین می گردد.

بخش ۱۰ - ترکیب هیات داوران پایان نامه

ماده ۲۷ - اعضای هیات داوران عبارتند از :

الف - استاد(ان) راهنما.

ب - استاد(ان) مشاور (در صورت وجود)

ج - یک نفر از اساتید داور که متخصص در رشته مربوطه باشد و ضروری است از گروه آموزشی مربوطه و با معرفی مدیر گروه انتخاب گردد.

د - یک نفر با تجربه در زمینه روش تحقیق که در زمان تصویب پروپوزال حضور داشته اند. (معرفی از طرف پژوهش) تبصره ۱۵- بنا به صلاحدید می توان به پیشنهاد استادان راهنما و مشاور از استادان خارج از دانشگاه نیز به عنوان داور دعوت به عمل آورد که در چنین مواردی صلاحیت فرد داور باید به تایید شورای پژوهشی دانشکده مربوطه رسیده باشد.

بخش ۱۱ - دفاع از پایان نامه

ماده ۲۸ - دفاع از پایان نامه برای کلیه دانشجویانی که مشمول گذراندن این واحد می باشند، اجباری است.

ماده ۲۹ - دفاع از پایان نامه پس از تدوین آن توسط دانشجو و تایید استاد(ان) راهنما و مشاور مبنی بر قابل دفاع بودن پایان نامه در حضور هیات داوران صورت می گیرد.

تبصره ۱۶- شرایط لازم برای دفاع از پایان نامه ارایه اعلام وصول مقاله از یک مجله معتبر علمی است.

ماده ۳۰ - دانشجو موظف است پیش نویس پایان نامه را که به تایید استاد(ان) راهنما و مشاور رسیده است ، جهت اقدامات لازم در اختیار شورای پژوهشی دانشکده قرار دهد.

تبصره ۱۷- دانشجو موظف است حداقل یک ماه قبل از پایان سقف مجاز زمانی برای گذراندن پایان نامه پیش نویس آن را تحویل شورای پژوهشی دانشکده نماید.

ماده ۳۱ - دبیر شورای پژوهشی دانشکده موظف است ظرف مدت حداکثر یک ماه پس از دریافت پیش نویس پایان نامه اقدامات لازم جهت برگزاری جلسه دفاع را فراهم آورد.

تبصره ۱۸- دانشکده موظف است حداقل دو هفته قبل از زمان دفاع کپی کامل پیش نویس پایان نامه را به صورت چاپی یا توسط پست الکترونیک در اختیار داوران قرار دهد که در این مورد تهیه نسخه های لازم بر عهده دانشجو خواهد بود.

ماده ۳۲ - زمان و مکان برگزاری جلسه دفاع از پایان نامه باید حداقل یک هفته قبل از موعد مقرر آن با اعلام کتبی به وسیله دبیر شورای پژوهشی دانشکده به اطلاع استاد(ان) راهنما، مشاور و داوران برسد. دانشجو نیز با درج آگهی در تابلو اعلانات اطلاع رسانی عمومی می نماید.

ماده ۳۳ - دانشکده موظف است مکاتبات و تسهیلات لازم جهت جلسه دفاع از پایان نامه را فراهم آورد و امکانات مورد نیاز جهت ارایه هر چه بهتر پایان نامه را در اختیار دانشجو و استاد راهنما قرار دهد.

ماده ۳۴ - محل برگزاری جلسه دفاع از پایان نامه باید در یکی از اماکن متعلق به دانشگاه علوم پزشکی قم باشد.

تبصره ۱۹- چنانچه به دلایلی لازم باشد که جلسه دفاع از پایان نامه در محلی غیر از اماکن متعلق به دانشگاه علوم پزشکی قسم برگزار گردد، این موضوع به درخواست استاد راهنما و با ذکر دلایل کافی و با تایید شورای پژوهشی دانشکده مقدور می گردد. ماده ۳۵- به طور کلی جلسه دفاع از پایان نامه دانشجوی هنگامی اعتبار دارد که با حضور استاد راهنما، نماینده شورای پژوهشی دانشکده و حداقل یک داور تخصصی رشته مربوطه انتخابی از طرف شورای پژوهشی دانشکده، انجام گیرد.

تبصره ۲۰- در مواردی که استاد راهنما با ارایه دلایل مستند و مورد تایید شورای پژوهشی دانشکده برای خود جانشین مشخص نموده است این جانشین می تواند در جلسه دفاع از پایان نامه به جای استاد راهنما حضور یافته و وظایف محوله را انجام دهد. ماده ۳۶- تغییر ساعت، روز و مکان جلسه دفاع از پایان نامه فقط یک بار و با ارایه دلایل مستند مورد تایید شورای پژوهشی دانشکده امکان پذیر می باشد.

تبصره ۲۱- در صورت عدم برگزاری جلسه دفاع برای بار دوم موضوع طی صورتجلسه ای جهت تصمیم گیری بعدی به شورای پژوهشی دانشکده ارسال می شود.

بخش ۱۲- ارزشیابی پایان نامه

ماده ۳۷- وظیفه ارزشیابی پایان نامه به عهده اعضای هیات داوران است که نتیجه آن به صورت نمره پایان نامه اعلام می گردد. ماده ۳۸- هیات داوران (ماده ۲۷) بلافاصله پس از جلسه دفاع، در جلسه ای جداگانه و بدون حضور دانشجو و میهمانان دیگر اقدام به تکمیل فرم ارزشیابی و جمع بندی و استخراج نمره پایان نامه می نمایند.

ماده ۳۹- در مواردی که تعداد استادان راهنما یا مشاور بیش از یک نفر است میانگین نمرات داده شده توسط ایشان به عنوان یک نمره در برگه ارزشیابی هیات داوران محاسبه می گردد.

ماده ۴۰- بعد از استخراج نمره هر یک از داوران، از مجموع نمرات معدل گیری به عمل آمده و نمره پایان نامه بر اساس معیار یک تا بیست، مشخص می گردد.

ماده ۴۱- فرم صورتجلسه دفاع درحین جلسه تکمیل و به همراه برگه های ارزشیابی داوران به امضای هیات داوران می رسد. ماده ۴۲- چنانچه دریافت نمره دانشجو از طریق هیات داوران منوط به تغییراتی در پایان نامه باشد، دانشجو موظف خواهد شد با هماهنگی استاد(ان) راهنما اصلاحات لازم را انجام داده و با ارایه آن به داور مربوطه و تایید نهایی شورای پژوهشی دانشکده نمره نهایی را اخذ نماید.

ماده ۴۳- زمان لازم برای ارایه و دفاع پایان نامه حداقل ۳۵ دقیقه می باشد.

ماده ۴۴- در صورتی که جلسه دفاع از پایان نامه بیش از نیمی از هیات داوران به این نتیجه برسند که دفاع کامل نبوده و جهت تکمیل آن نیاز به برگزاری جلسه دیگری می باشد، این مسئله در فرم صورتجلسه منعکس شده و هماهنگی های لازم جهت جلسه بعدی دفاع از پایان نامه به عمل خواهد آمد.

تبصره ۲۲- جلسه دفاع مجدد حداکثر یک مرتبه برگزار خواهد شد.

ماده ۴۵- ارزشیابی پایان نامه ها توسط هیات داوران درمقیاس نمره گذاری از صفر تا بیست صورت می گیرد.

ارزشیابی پایان نامه ها توسط هیات داوران در مقیاس نمره گذاری از صفر تا بیست صورت می گیرد و با توجه به نمرات مربوطه به چهار درجه به شرح ذیل متمایز می شوند:

عالی: پایان نامه های با نمره ۱۹ تا ۲۰

بسیار خوب: پایان نامه های با نمره ۱۷ تا ۱۸/۹۹

خوب: پایان نامه های با نمره ۱۴ تا ۱۶/۹۹

غیر قابل قبول پایان نامه های با نمره کمتر از ۱۴

تبصره ۲۳- پایان نامه هایی می توانند درجه عالی را کسب نمایند که تحقیقاتی بوده و نتایج در یکی از مجلات علمی داخل یا خارج کشور به صورت مقاله چاپ شده و یا نامه پذیرش چاپ در این مجلات را ارایه نمایند.

بخش ۱۳- متفرقه

ماده ۴۶- مسئولیت حقوقی کلیه مطالب مندرج در پایان نامه به عهده استاد راهنما می باشد.

ماده ۴۷- کلیه حقوق مادی و معنوی که پایان نامه متضمن آن است (اعم از درج پایان نامه به صورت مقاله یا کتاب یا منافع مالی حاصل از کشف یا استخراج ماده یا ساخت دستگاه جدید و اتخاذ روشی نوین و خاص ...) برای استاد(ان) راهنما، مشاور و دانشجو به طور مشترک محفوظ است.

ماده ۴۸- استاد(ان) راهنما و دانشجو / دستیار هنگام ارایه پایان نامه در سایر مجامع علمی و تحقیقی موظف به درج این مطلب که « این پایان نامه در دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی قم انجام پذیرفته» می باشند. در غیر این صورت حق هرگونه پیگیری بعدی برای دانشگاه محفوظ خواهد بود. نویسنده مسئول مقالات منتج از پایان نامه استاد راهنما خواهد بود.

ماده ۴۹- مواردی که در این آیین نامه ذکر نگردیده است با صلاحدید شورای پژوهشی دانشگاه تصمیم گیری و به اجرا در خواهد آمد.

ماده ۵۰- این آیین نامه در سیزده بخش و پنجاه ماده و بیست و سه تبصره در جلسه کمیته بازبینی و تدوین پایان نامه ها (جلسه بررسی پیشنهادات اصلاحی صاحب نظران دانشگاه) مورخ ۸۸/۵/۳۱ به تصویب رسیده است.